

Kamusal Bilgi Sistemleri ve Veri Yönetimi Politikaları Çerçevesinde Gizli ve Özel Güvenlik Gerektiren Belgelerin Yönetimi

Management of Records Requiring Special Security within the Framework of Public Information and Data Management Policies

Simge KAYA

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Kaya, S. (2024). Kamusal bilgi sistemleri ve veri yönetimi politikaları çerçevesinde gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi. *Bilgi Dünyası*, 25(2), 510-517. doi: 10.15612/BD.2024.790

Makale türü / Paper type: Kitap Tanıtımı / Book Review

DOI: 10.15612/BD.2024.790

Geliş Tarihi / Received: 28.11.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 03.12.2024

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 25.12.2024

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Kamusal Bilgi Sistemleri ve Veri Yönetimi Politikaları Çerçevesinde Gizli ve Özel Güvenlik Gerektiren Belgelerin Yönetimi

Ahmet Kaymak, Özgür Külcü
Hiperyayın, 2024, 306 s.
ISBN 978-625-6078-18-5

Simge KAYA*

Öz

Bu çalışmada "Kamusal Bilgi Sistemleri ve Veri Yönetimi Politikaları Çerçevesinde Gizli ve Özel Güvenlik Gerektiren Belgelerin Yönetimi" başlıklı kitabın incelenmesi amaçlanmıştır. Kitap, yasal ve idari düzenlemeler çerçevesinde gizlilik derecesine sahip belgelerin yönetimini konu almaktadır. Kitapta gizlilik dereceli belgeler, belirlenen araştırma belgeleri üzerinden analiz edilmiş ve bir model önerisi sunulmuştur. Söz konusu kitap; belge yönetimi alanında çalışanlar, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri ve bu konuda bilgi edinmek isteyenler için bir rehber olarak değerlendirilebilir.

Anahtar sözcükler: Veri yönetimi, belge yönetimi, kamusal bilgi, veri güvenliği.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, simgekayaa10@gmail.com

Management of Records Requiring Special Security within the Framework of Public Information and Data Management Policies

Ahmet Kaymak, Özgür Külcü
Hiperyayın, 2024, 306 p.
ISBN 978-625-6078-18-5

Simge KAYA*

Abstract

This study aims to analyse the book titled 'Management of Records Requiring Special Security within the Framework of Public Information and Data Management Policies'. The book deals with the management of confidential documents within the framework of legal and administrative regulations. In the book, confidential documents are analysed through research documents and a model proposal is presented. The book can be considered as a guide for those working in the field of document management, students of Information and Document Management and those who want to learn about this subject.

Keywords: Data management, document management, public information, data security.

* Graduate Student, Hacettepe University Department of Information Management, simgekayaa10@gmail.com

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, üretilen her türlü içeriğin kolay ve hızlı bir şekilde paylaşılmasına olanak sağlamaktadır. Gelişen teknolojiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının belge yönetim süreçleri gibi iş ve işlemlerinin büyük bir çoğunluğu da elektronik ortamda yürütülmeye başlanmıştır. Ancak elektronik ortam, sağladığı faydaların yanında bazı risklere de sahiptir. Bu doğrultuda, gizlilik derecesine sahip belgelerin yönetimi, gizliliğin korunması noktasında ele alınması gereken bir alandır. Gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetiminde daha hassas ve farklı belge yönetimi uygulamalarının yürütülmesi beklenmektedir. Bu kapsamda mevcut yazıda ele alınan kitap, gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi kapsamında mevcut idari ve yasal düzenlemeleri ele alarak, ilgili gizlilik derecesine sahip belgelerin yönetiminin nasıl olması gerektiğine dair bilgiler sunmaktadır.

Birinci Bölüm: Giriş

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, kamu kurum ve kuruluşlarındaki iş süreçlerinin fiziksel ortamdan elektronik ortama taşınmasını sağlamıştır. Elektronik ortamda faaliyet göstermeye başlayan veri, bilgi ve belgelerin yönetimi ve bu unsurların erişilmesi, düzenlenmesi, saklanması ve paylaşılması gibi işlemlerin de daha hızlı ve sürdürülebilir olmasını sağlamıştır.

Belge yönetimi alanında dikkat çekilmesi gereken önemli noktalardan biri, gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi konusudur. Bu türdeki belgelerin belirlenmesi ve gizlilik derecesinin doğru tanımlanması hem iş süreçlerinin daha hesap verilebilir yapıda kurgulanması hem de hak ihlallerinin yaşanmaması açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda verilerin, Ahmet Kaynak tarafından yürütülen ve Prof. Dr. Özgür Külcü'nün danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde Haziran 2024'te tamamlanan "Kamusal Bilgi ve Veri Yönetimi Politikaları Çerçevesinde Özel Güvenlik Gerektiren Belgelerin Yönetimi" başlıklı yüksek lisans tezine dayanan "Kamusal Bilgi Sistemleri ve Veri Yönetimi Politikaları Çerçevesinde Gizli ve Özel Güvenlik Gerektiren Belgelerin Yönetimi" başlıklı bu kitap, gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi konusunda bir rehber olma özelliği taşıyabilir.

Kitabın amacı, "belge gizliliği ve güvenliği için politika ve prosedürlerin belirlenmesi, fiziksel ve elektronik ortamda gerçekleştirilen gizlilik derecesine sahip belge yönetim sürecinin gerekliliklerinin saptanması" olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda kitap sonunda bir model önerisi sunulmaktadır. Kitabın giriş bölümünde (s. 21-34), çalışmaya ait araştırma modeli, araştırma soruları, hipotezler, yöntem ve veri elde etme teknikleri paylaşılmıştır.

Çalışma; konu ile ilişkili temel bilgilendirmeler, uygulama örnekleri, çalışmanın değerlendirildiği ve kamu kurumlarına bir model önerisinin sunulduğu toplam sekiz başlık altında paylaşılmıştır.

İkinci Bölüm: Kamu Kurumlarında Bilgi Sistemleri ve Belge Yönetimi

“Kamu Kurumlarında Bilgi Sistemleri ve Belge Yönetimi” başlığına sahip ikinci bölümü (s. 35-52), kurumsal bilgi sistemleri, kurumsal içerik yönetimi ve belge yönetimi konularına ilişkin temel bir giriş niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte, elektronik belge yönetimi ve e-imza, e-mühür, zaman damgası ve kayıtlı elektronik posta unsurlarına değinilmiştir. Yazarlar bu bölümde, kamu kurumları için belgenin önemine değinmişlerdir. Bu noktada belgenin hem farklı kurumlarla hem de kurum içinde resmî iletişimi ve bilgi paylaşımını sağladığını, belgenin kanıt niteliğini, önceden yürütülmüş süreçlere ilişkin bilgi vermesini ve sürekliliği sağlamasını konu edinmişlerdir. Bu bölümde paylaşılan bir diğer unsur ise belge yönetim programlarının sahip olması gereken unsurlardır. Yazarlar, bu noktada belge yönetimi süreçlerinde kurumların özelliklerine bağlı olarak bazı hususların değişiklik göstermesine rağmen birtakım unsurların da yerine getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kamusal bilgi sistemleri ve bağlı olduğu unsurların paylaşıldığı bölümün, okuyucuların konu hakkında temel bir bilgi edinmelerini sağlayacağı düşünülmektedir.

Üçüncü Bölüm: Veri Yönetimi Uygulamaları

Kitabın üçüncü bölümü “Veri Yönetimi Uygulamaları” başlığı altında oluşturulmuştur (s. 53-113). Bu bölümde veri kavramı ayrıntılı olarak incelenmiş ve veri yönetimi tarihsel bir bakış açısıyla analiz edilmiştir. Verilerin sınıflandırılması yoluyla veri türleri açıklanmıştır. Veri yönetimi politikalarının daha iyi anlaşılabilmesi için veri yönetimi, veri mimarisi, veri güvenliği ve üst veri yönetimi gibi kavramlar açıklanarak temel bilgiler sunulmuştur. Veri yönetiminin kapsamlı bir şekilde ele alınan bu bölüm, okuyuculara veri üzerine bir bakış açısı kazandırdığı rahatlıkla söylenebilir.

Dördüncü Bölüm: Veri, Bilgi ve Belge Yönetimine İlişkin Standartlar, Rehberler, Uygulamalar, Yasal ve İdari Düzenlemeler

Kitabın dördüncü bölümünde veri, bilgi ve belge yönetimi konularına ilişkin standartlar, rehberler, projeler ve mevzuatlar ele alınmıştır (s. 113-154). Hem ulusal hem de uluslararası alanda yer alan düzenlemeler paylaşılmıştır. Bu sayede, ilgili alanlarda yapılan çalışmaların yasal bir düzlemde yer edinebilmesi için hangi rehberlerden yararlanılabileceği konusunda bilgi sahibi olunmaktadır. Bu bölümde sırasıyla veri yönetimi standartları, bilgi ve belge yönetimi standartları, projelere ve mevzuatlara yönelik örnekler sunulmuştur. Paylaşılan standart ve düzenlemelerin zaman içerisinde gösterdiği değişiklikler, amacı ve kapsamı gibi unsurlara yer verilmiştir. Gizlilik

derecesine sahip belgelerin yönetimine geçmeden önce bu alandaki yasal ve idari düzenlemelere yer verilmesinin okuyucuların konu bütünlüğünü sağlayabilmesi için yararlı olduğu düşünülmektedir.

Beşinci Bölüm: Gizlilik Dereceli Belgelerin Yönetimi

Bu bölümde, gizlilik derecesine sahip belgelerin kamu kurum ve kuruluşlarında nasıl yönetilmesi gerektiğine dair bilgiler paylaşılmıştır (s. 155-208). Kurumlarda üretilen belgelerin, gizlilik derecelerinin doğru bir şekilde belirlenmesi, sürecin etkin yönetimi açısından kritik bir unsur olarak vurgulanmaktadır. Gizlilik dereceli belgelerin yönetimi konusunda uzun yıllardır faaliyet yürüten Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) yürütmüş olduğu süreçler hakkında bilgiler sunulmuştur. Bu süreçlerin uluslararası düzeyde nasıl yürütüldüğünün incelenmesi, farklı bir bakış açısı kazandırarak konunun küresel boyutlarının okuyuculara daha iyi aktarılmasına katkı sağlamıştır. Bu sayede, okuyucuların konuyu benimsemesi açısından önemli bir temel oluşturulacağı düşünülmektedir. İlgili bölümde ABD'de gizlilik dereceli belgelerin yönetimi için kurulan birimlere, organizasyon yapısına, belgelerin sınıflandırılma düzeylerine ve bu alanda yetkili ünvanlara yönelik bilgiler paylaşılmıştır.

ABD'deki gizlilik derecesine sahip belgelerin yönetimi incelendikten sonra benzer süreçlerin ülkemizdeki durumu sunulmuştur. Bu kısımda, ilgili belgelerin yönetimiyle ilgili kurumlar, komisyonlar ve kurullar paylaşılmıştır. Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında ülkemizde kullanılan üç adet millî gizlilik derecelerinin "Çok Gizli", "Gizli" ve "Hizmete Özel" olduğu ve bu gizlilik derecelerinin doğru kullanımının önemi vurgulanmıştır. Bölüm sonunda her bir gizlilik derecesine sahip belge türünün hazırlanmasından, iletilmesine ve arşivlenmesine kadar tüm yönetim süreçleri detaylı olarak açıklanmış ve görsellerle desteklenmiştir. Bu bölümde anlatılanlar, kamu kurum ve kuruluşlarında gizlilik dereceli belgelerin yönetiminden sorumlu personeller için sürecin doğru, eksiksiz ve şeffaf olarak yönetilmesine katkı sağlayacaktır.

Altıncı Bölüm: Bulgular ve Değerlendirme

Kitabın altıncı bölümü "Bulgular ve Değerlendirme" başlığına sahiptir ve kuramsal bölümlerde yer alan konular incelenmiştir (s. 209-234). Bu kapsamda araştırma belgeleri üzerinden kitabın kuramsal bölümlerinde yer alan veri, bilgi ve belgelerin gizlilik nedenleri, gizlilik dereceleri, gizlilik süresi ve gizlilik sınıflandırması yapılabilecek belge türleri analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında; 7 kanun, 1 kararname, 2 genelge, 6 yönetmelik, 1 yönerge, 1 rehber ve 10 standart olmak üzere toplamda 28 araştırma belgesi değerlendirilmiştir. Yazarlar, ilgili araştırma belgelerinin analizi sonucunda elde ettikleri bulguları ayrı ayrı başlıklar hâlinde okuyucuya sunmuşlardır. Bu başlıklar gizlilik süreçlerine ilişkin bulgular ve değerlendirme, gizlilik dereceli belgelerin

yönetimine ilişkin bulgular ve değerlendirme ve güvenlik önlemlerine ilişkin bulgular ve değerlendirme olarak sıralanmaktadır. Bununla birlikte her bir başlık altında sunulan alt başlıklar ile araştırma belgelerinin içeriğinde yer alan unsurlar detaylı bir şekilde paylaşılmıştır.

Yedinci Bölüm: Kamu Kurumlarında Özel Güvenlik Gerektiren Belgelere Yönelik Bir Model Önerisi

Yedinci bölümde yazarlar, daha önceki bölümlerde ele alınan kavramsal bilgiler ve araştırma belgelerinden hareketle Türkiye'deki kamu kurumlarında özel güvenlik gerektiren belgelere yönelik bir model önerisi sunmuşlardır (s. 235-263). Bu model üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama olan "Politika Düzenleme Aşaması"nda kurumsal politika, gizlilik politikası, erişim düzenlemeleri ve belge güvenliği politikası unsurları değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise "Kurumsal Yönetim" unsuru ele alınmıştır. Bu unsur altında altyapıların yönetimi, özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi ve süreçlerin izlenmesi ve iyileştirilmesi konuları değerlendirilmiştir. Son aşama ise "Denetim ve İyileştirme" aşamasıdır. Burada kurumsal denetimler, personel denetimleri, fiziksel denetimler ve teknoloji denetimleri başlıkları değerlendirilmiştir. Yazarlar bu model ile kamu kurumlarında gerçekleştirilen özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimine dair süreçlerin tanımlanmasını ve iyileştirmesini hedeflemektedirler.

Sekizinci Bölüm: Sonuç ve Öneriler

Kitabın sonuç ve öneriler bölümünde, kamu kurumlarında farklı süreçlerle ve farklı sistemlerle yürütülen veri, bilgi ve belgeler kurumsal bilgi sistemleri, kurumsal içerik yönetim sistemleri, belge yönetimi ve elektronik belge yönetimi uygulamaları kavramsallaştırma yapılarak sunulmuştur (s. 265-276). İncelenen araştırma belgeleri ve yapılan değerlendirme sonucunda çalışmanın giriş bölümünde sunulan bir ana hipotez ve altı alt hipotezin doğrulandığı ortaya konulmuştur. Son olarak ülkemizde gerçekleştirilen gizlilik derecesine sahip belgelerin yönetimi için kamu kurumlarına öneriler sunulmuştur.

Sonuç

Ahmet Kaymak ve Prof. Dr. Özgür Külcü tarafından hazırlanan bu kitapta gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi, kamusal bilgi sistemleri ve veri yönetimi politikaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Kitapta, gizlilik derecesine sahip belgelerin yönetimi, mevcut idari ve yasal düzenlemeler doğrultusunda incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda ilgili belgelerin yönetim süreçlerine ilişkin farklı başlıkların değerlendirildiği bir model önerisi sunulmuştur. Kitapta yer alan kavramsal bölümler, idari ve yasal mevzuatlar, gizlilik dereceli belgelerin yönetim süreçleri ve ulusal ve uluslararası alanda uygulama örnekleri, konu ile ilgili çalışmalar yürütmek isteyen,

konuyu genel boyutu ile incelemeyi düşünen ve bu alanda eğitim gören kütüphanecilik ve belge yönetimi alanındaki kişiler için önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte bu kitap, kamu kurum ve kuruluşlarına gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi için önemli bir başucu kaynak ve rehber olarak da değerlendirilebilir.

Kaynakça

Kaymak, A. ve Külcü, Ö. (2024). *Kamusal bilgi sistemleri ve veri yönetimi politikaları çerçevesinde gizli ve özel güvenlik gerektiren belgelerin yönetimi*. H. Çolaklar (Ed.). Hiper yayın.